

# İRAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

*The Journal of Iranian Studies*

*Cilt: 5, Sayı: 1, 2021*  
*Vol: 5, No: 1, 2021*

*E-ISSN: 2651-4370*

İran Çalışmaları Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir. Yılda iki sayı olarak yayımlanır. Yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

# İran Çalışmaları Dergisi

## *The Journal of Iranian Studies*

*E-ISSN: 2651-4370*

*Yayın dili: Türkçe- İngilizce*

**İran Çalışmaları Dergisi** yılda iki kez yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Gönderilen yazılar yayın kurulunda incelendikten sonra konunun uzmanı iki hakemin değerlendirmesine sunulur. Gerekli görüldüğünde üçüncü bir hakemin değerlendirmesi de alınır. Yazılar yayın kurulunun nihai onayıyla yayımlanır. Yayın kurulu, araştırma makaleleri dışındaki yazıları (sempozyum, kongre haberleri, kitap değerlendirmeleri vb.) bizzat inceleyip hakeme göndermeden doğrudan kabul ve red kararı verebilir.

### **İran Çalışmaları Dergisi**

Semerciler mah. Çark Cad. Pasaj 2000, Kitapçılar Çarşısı, No.2 Adapazarı/SAKARYA

**Tel:** (+90) (264) 2953673

**İletişim:** [irancalisdergi@gmail.com](mailto:irancalisdergi@gmail.com)

**Web adresi:** <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iranian>

Dergide yayımlanan yazılarda fikirler yalnızca yazar(lar)ına aittir. Dergi sahibini, yayıncıyı ve editörleri bağlamaz.

**Tasarım-Baskı Hazırlık:** Karınca Ajans

Dr. Mediha Eldem Sok. 56/1 Kızılay-Ankara Tel: 0312 431 54 83

# **The Journal of Iranian Studies**

## *İran Çalışmaları Dergisi*

*E-ISSN: 2651-4370*

*Publishing Languages: Turkish- English*

**The Journal of Iranian Studies** is an international peer-reviewed journal published biannually. Manuscripts submitted to the journal are reviewed by the editorial board at first, and then the evaluation of two referees will be asked. When it is deemed necessary, the evaluation of a third referee will also be taken. Articles will be published with the final approval of the editorial board. The editorial board has right to accept or reject the submissions (symposium, congress news, book reviews, etc.) other than research articles without sending to the referee.

### **The Journal of Iranian Studies**

Semerciler mah. Çark Cad. Pasaj 2000, Kitapçılar Çarşısı, No.2 Adapazarı/SAKARYA

**Phone:** (+90) (264) 2953673

**Contact:** [iranalisdergi@gmail.com](mailto:iranalisdergi@gmail.com)

**Web address:** <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iranian>

The views expressed in The Journal of Iranian Studies bind exclusively their authors not the owner of the journal, the publisher and the editors.

**Graphic-Design:** Karınca Ajans

Dr. Mediha Eldem Sok. 56/1 Kızılay-Ankara Tel: 0312 431 54 83

# İran Çalışmaları Dergisi

## *The Journal of Iranian Studies*

---

**Derginin Sahibi** Ahmet Yeşil  
**Owner of the Journal** Ahmet Yeşil

**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Managing Editor**  
Ahmet Yeşil

**Editörler / Editors**  
Ahmet Yeşil, Mustafa Şeyhmus Küpeli

**Yardımcı Editörler / Assistant Editors**  
Müberra Dinler, Zana Baykal, Kevser Aktaş

**Kitap İnceleme Editörü / Book Review Editor**  
İsmail Akdoğan

**Dil Editörü/Language Editor**  
İbrahim Efe

### **YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD**

Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay (Uludağ Üniversitesi), Prof. Dr. Süleyman Seyfi Ögün (Maltepe Üniversitesi), Prof. Dr. Derya Örs (T.C. Tahran Büyükelçisi), Prof. Dr. Ali Güzelyüz (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Bünyamin Bezci (Sakarya Üniversitesi), Prof. Dr. Namir Karahalilović (University of Sarajevo), Prof. Dr. Naser Nikubakht (Tarbiyat Modares University) Prof. Dr. Tuncay Kardeş (Sakarya Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Sedat Baran (Batman Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Rexhepi (Hasan Prishtina University, Kosova), Dr. Öğr. Üyesi Nezahat Başçı (Mardin Artuklu Üniversitesi), Dr. James D. Clark (University of Nebraska Omaha).

### **İndeksler/Indexes**

İran Çalışmaları Dergisi TR Dizin, ProQuest Social Science Journals, International Bibliography of the Social Sciences (IBSS- ProQuest), Humanities Source Ultimate Database (EBSCO), Central Eastern European Source (CEEAS) Database (EBSCO), İndeks İslamicus, Index Copernicus, Eurasian Scientific Journal Index, Directory of Research Journals Indexing (DRJI), Journals Directory, Directory of Indexing and Impact Factor, International Institute of Organized Research (I2OR), International Scientific Indexing, Journal Factor, Scientific Indexing Services, idealonline, Arastirmax ve İSAM tarafından taranmaktadır.

*Journal of Iranian Studies is indexed by TR Dizin, ProQuest Social Science Journals, International Bibliography of the Social Sciences (IBSS- ProQuest), Humanities Source Ultimate Database (EBSCO), Central Eastern European Source (CEEAS) Database (EBSCO), Index Islamicus, Index Copernicus, Eurasian Scientific Journal Index, Directory of Research Journals Indexing (DRJI), Journals Directory, Directory of Indexing and Impact Factor, International Institute of Organized Research (I2OR), International Scientific Indexing, Journal Factor, Scientific Indexing Services, idealonline, Arastirmax and ISAM.*

**İnternet Platformları/Internet Platforms**  
*OpenAIRE, CrossRef, WorldCat, Google Scholar*

Tüm hakları saklıdır. Önceden yazılı izin alınmaksızın herhangi bir iletişim veya kopyalama sistemi kullanılarak yeniden basılamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

*All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored or introduced into a retrieval system or transmitted in any form, or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior written consent of the editors.*

**DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD**

Prof. Dr. Arif Bilgin (Sakarya Üniversitesi), Prof. Dr. Abdolreza Seif (Tahran Üniversitesi), Prof. Dr. Timoor Malmir (Tahran Üniversitesi), Prof. Dr. Yılmaz Karadeniz (Amasya Üniversitesi), Prof. Dr. HosseinAli Ghobadi (Tarbiyat Modares University), Prof. Dr. Naser Nikubakht (Tarbiyat Modares University), Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu (Kırıkkale Üniversitesi), Prof. Dr. Ali Güzelyüz (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Tuncay Kardaş (Sakarya Üniversitesi), Prof. Dr. Adem Çaylak (Kocaeli Üniversitesi), Prof. Dr. Bünyamin Bezci (Sakarya Üniversitesi), Prof. Dr. Haşim Şahin (Sakarya Üniversitesi), Prof. Dr. Namir Karahalilović (University of Sarajevo), Doç. Dr. Alireza Hajjyan Nezhad (Tahran Üniversitesi), Doç. Dr. Hasan Hazrati (Tahran Üniversitesi), Doç. Dr. Fatemeh JanAhmadi (Tarbiyat Modares University), Doç. Dr. Saeed Bozorg Bigdeli (Tarbiyat Modares University), Doç. Dr. GholamHossein Gholamhosseinzadeh (Tarbiyat Modares University), Doç. Dr. Üyesi Hasan Hüseyin Güneş (Bartın Üniversitesi), Doç. Dr. Şahin Ahmetoğlu (Kırıkkale Üniversitesi), Doç. Dr. Sedad Dizdarevic (University of Zenica), Dr. Öğr. Üyesi Masoud Mousavi Shafae (Tarbiyat Modares University), Dr. Öğr. Üyesi Hossein Moein Abadi Bid Goli (Shahid Bahonar University of Kerman), Dr. Öğr. Üyesi Mahdi Abbas Zadeh (Shahid Bahonar University of Kerman), Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Rexhepi (Hasan Prishtina University, Kosova), Dr. Öğr. Üyesi Ahmed Atef Abouelazm (Menoufia University, Egypt), Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Mücahit Dündar (Sakarya Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Habib Kartaloğlu (Sakarya Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Efe (Kilis 7 Aralık Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Sedat Baran (Batman Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ali Vasfi Kurt (Sakarya Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Seyyed Abbas Hashemi (İran İmam Humeyni Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Kenan Mermer (Sakarya Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Mohmmad Afshin Vafaie (Tahran Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Hasan Zolfagari (Tarbiyat Modares University), Dr. Öğr. Üyesi Shakeel Aslam Baig (Government College Township, Lahore, Pakistan), Dr. Öğr. Üyesi Sylwia Surdykowska-Konieczny (University of Warsaw), Doç. Dr. Mihai Cernatescu (University of Pitesti), Dr. Öğr. Üyesi Firuz Akhtar Lubis (Universiti Kerbangsaan Malaysia).

**DERGİNİN HAKEMLERİ / REFEREE BOARD**

Prof. Dr. Adil Baktiaya (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Ferhat Piriñçi (Bursa Uludağ Üniversitesi), Doç. Dr. Yusuf Sayın (Necmettin Erbakan Üniversitesi), Doç. Dr. Gülay Karadağ Çınar (Afyon Kocatepe Üniversitesi), Doç. Dr. Ramazan Erdağ (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi), Doç. Dr. Rahman Dağ (Adıyaman Üniversitesi), Dr. Öğr. Osman Karacan (İnönü Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Melike Sankıoğlu (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan Kalaycı (Sakarya Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Şahin Çaylı (Düzce Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hüseyin Çelik (Düzce Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Dağlar (İğdır Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ziya Abbas (Aksaray Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Eray Alım (Batman Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Yılmaz (Samsun Üniversitesi).

## İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	viii
Osmanlı Devleti ile İran Arasında Tabiiyet İhtilafı: Tefrik-i Tebaa Uygulaması <i>Mehmet Çetin</i> .....	1-30
İran'ın Şii Afgan Göçmenleri Militan Olarak Kullanması: Liva Fatimiyun Örneği <i>İbrahim Karataş</i> .....	31-53
Diaspora Özellikleri Bağlamında İstanbul'da İranlılar (1870'lerden Cumhuriyet'in İlk Yıllarına) <i>Akın Kiren</i> .....	55-80
Şah İsmail Dönemi Safevî-Portekiz Siyasi İlişkileri <i>Hasan Hazreti &amp; Adem Namlı</i> .....	81-102
İran Siyasal Kültüründe Şia: Devrimden Günümüze İran Siyasetinde Şiiliğin Etkisi <i>Kübra Yılmaz</i> .....	103-125
Kitap İncelemesi İslam Cumhuriyeti'nde 40 Yıl: İran'da Toplum, Siyaset ve Değişim <i>Muammer İskenderoğlu</i> .....	127-131
Başlangıcından Günümüze Şîî Politik Düşüncesi <i>Nursima Kabulantok</i> .....	133-138

## CONTENTS

Introduction.....	x
The Controversy of Subjecthood Between the Ottoman Empire and Iran: The Implementation of Discrimination of Subjects <i>Mehmet Çetin</i> .....	1-30
Iran's Use of Afghan Shiite Migrants as Proxies: The Case of Liwa Fatemiyoun <i>İbrahim Karataş</i> .....	31-53
Iranians in Istanbul in the Context of Diaspora Characteristics (From the 1870s to the First Years of the Turkish Republic) <i>Akın Kiren</i> .....	55-80
Political Relations Between Safavid and Portugal in the Period of Shah Ismail <i>Hasan Hazreti &amp; Adem Namlı</i> .....	81-102
Shia in Iranian Political Culture: The Impact of Shia on Iranian Politics from the Revolution to the Present <i>Kübra Yılmaz</i> .....	103-125
Book Reviews İslam Cumhuriyeti'nde 40 Yıl: İran'da Toplum, Siyaset ve Değişim <i>Muammer İskenderoğlu</i> .....	127-131
Başlangıcından Günümüze Şîî Politik Düşüncesi <i>Nursima Kabulantok</i> .....	133-138

## EDİTÖRDEN

İran, derin tarihi mirası ve köklü devlet geleneğinin yanı sıra, zengin kültürel dokusuyla Ortadoğu'nun merkezi ülkelerinden biridir. Sahip olduğu bu özellikler ve tarihi süreçte geniş bir coğrafyaya yayılmış olması sebebiyle İran, oldukça karmaşık bir sosyal ve siyasi yapı arz etmektedir. Özellikle 1979 yılında ülkede gerçekleşen "İslam Devrimi"yle birlikte ayrı bir kimlik kazanan İran, bu süreç sonrasında daha da karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Siyaset biliminden edebiyata, farklı disiplinlerden akademik makaleler yayımlayan "İran Çalışmaları Dergisi", Türkiye'nin en önemli komşularından biri olan İran'ın, bilimsel ve akademik olarak daha yakından, tarafsız bir şekilde tanınması ve analiz edilmesi amacına katkıda bulunmak üzere faaliyetini sürdürmektedir.

Mehmet Çetin'in kaleme aldığı "Osmanlı Devleti ile İran Arasında Tabiiyet İhtilafı: Tefrik-i Tebaa Uygulaması" adlı çalışma, bu sayımızın ilk makalesini oluşturmaktadır. Makalede 19. yüzyılın ikinci çeyreğinde Osmanlı Devleti ile İran arasındaki tabiiyet ihtilafının çözümüne yönelik bir politika girişimi olan Tefrik-i tebaa uygulaması çok boyutlu bir şekilde incelenmektedir. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nin kendi tebaası ile İran tebaasını ayırt etme politikası arşiv belgeleri üzerinden ve tarihsel bir perspektifle ele alınmaktadır. Bu sayının ikinci makalesini oluşturan "İran'ın Şii Afgan Göçmenleri Militan Olarak Kullanması: Liva Fatımiyun Örneği" adlı çalışma, İbrahim Karataş tarafından kaleme alınmaktadır. Karataş, İran'a mülteci olarak veya kaçak yollarla gelen Şii Afganların İran tarafından nasıl vekil gruplara dönüştürüldüğünü Liva Fatımiyun örgütü üzerinden detaylı analiz etmektedir. Makalede bu mültecilerin Devrim Muhafızları tarafından zorla, gönüllü veya para karşılığı örgüte dahil edilerek kullanıldığı iddia edilmektedir. Akın Kiren'in "Diaspora Özellikleri Bağlamında İstanbul'da İranlılar (1870'lerden Cumhuriyet'in İlk Yıllarına)" başlıklı çalışması, bu sayının üçüncü makalesidir. Bu makalede yazar, 19. Yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı topraklarında yaşayan ve sayıları azımsanmayacak derecede olan İranlıların, İstanbul'da etkin bir topluluk haline gelmelerini incelenmektedir. Bu doğrultuda İstanbul'daki İranlıların bir diaspora gücü olarak sergiledikleri dayanışma, imparatorluğun idarecileri ve yerel halkla olan münasebetleri, ticarete katkıları gibi siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel etkileri detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Hasan Hazreti ve Adem Namlı'nın "Şah İsmail Dönemi Safevî-Portekiz Siyasi İlişkileri" adlı çalışması bu sayının dördüncü makalesini oluşturmaktadır. Yazarlar makalede 16. yüzyılda Osmanlı Devleti'ne karşı üstünlük elde



etmeye çalışan Safevî Devleti ile emperyalist hedeflerle İran sularına gelen Portekiz'in iş birliğinin politik, ekonomik ve stratejik boyutlarını ele almaktadırlar. Makalede ayrıca Portekiz'in bölge devletlerine karşı uyguladığı emperyalist politikalar ortaya konulmaktadır. Derginin beşinci makalesi, Kübra Yılmaz tarafından kaleme alınan "İran Siyasal Kültüründe Şia: Devrimden Günümüze İran Siyasetinde Şiiliğin Etkisi" isimli çalışmadır. Bu çalışmada, İran Devrimi öncesi ve sonrası Şii anlayışın, İran'ın siyasal kültürüne etkilerinin ve günümüz İran'da iç ve dış politika yaklaşımları üzerinde ne ölçüde belirleyici olduğunun tespiti yapılmaktadır. Ayrıca bu sayıda iki kitap değerlendirilmiştir. İlk olarak Muammer İskenderoğlu, editörlüğünü Özüm Sezin Uzun ve Hakan Güneş'in yaptığı "İslam Cumhuriyeti'nde 40 Yıl: İran'da Toplum, Siyaset ve Değişim" adlı kitabı değerlendirirken ikinci olarak Nursima Kabulantok, Mazlum Uyar'ın kaleme aldığı "Başlangıcından Günümüze Şii Politik Düşüncesi" adlı kitabı değerlendirmektedir.

## EDITOR'S NOTE

Thanks to its rich cultural fabric and historical heritage as well as a state tradition with deep roots, Iran is one of the central countries of the Middle East. Iran has a complex socio-political structure as a result of its expansion over a wide geography throughout the course of history. The country became an even more complex puzzle, after its transformation into a distinct identity with the “Islamic Revolution” that took place in 1979. Covering a wide range of disciplines from political science to literature, “The Journal of Iranian Studies” is dedicated to publishing academic research on Iran, to contribute to the aim of reaching an objective understanding and analysis of the country as one of Turkey’s most important neighbors.

The first article of the new issue written by Mehmet Çetin is titled “The Controversy of Subjecthood Between the Ottoman Empire and Iran: The Implementation of Discrimination of Subjects”. With a multidimensional approach, the article examines the policy of the discrimination of subjects (Tefrik-i Tebaa), which is a policy attempt to resolve the subjecthood problem between the Ottoman Empire and Iran in the second quarter of the 19th century. In this context, the policy of the Ottoman Empire to distinguish its own and Iranian subjects is discussed with a historical perspective through archival documents. The second article of the issue, written by İbrahim Karataş, is titled “Iran’s Use of Afghan Shiite Migrants as Proxies: The Case of Liwa Fatemiyoun”. Taking the Liwa Fatemiyoun organization as a case study, Karataş analyzes in detail how the Shiite Afghans who came to Iran as refugees or by illegal ways were turned into proxy groups by Iran. The article claims that these refugees were recruited in the organization forcibly, voluntarily or in return for money and used by the Revolutionary Guards. Akın Kiren’s article, “Iranians in Istanbul in the Context of Diaspora Characteristics (From the 1870s to the First Years of the Turkish Republic)” is the third article of this issue. In this article, the author examines how a considerable number of Iranians who lived in the Ottoman lands towards the end of the 19th century became an active community in Istanbul. In this respect, the political, social, economic and cultural effects such as the solidarity displayed by the Iranians in Istanbul as a diaspora power, their relations with the rulers of the empire and the local people, and their contributions to trade are discussed in detail.

The fourth article of this issue, “Political Relations Between Safevîd and Portugal in the Period of Shah Ismail”, is written by Hasan Hazreti and Adem Namlı. In the article, the authors deal with the political, economic and strategic dimensions of the cooperation of the Safavid Empire, which

tried to gain superiority against the Ottoman Empire in the 16th century, and Portugal, which came to Iranian waters with imperialist aims. The article also reveals the imperialist policies of Portugal against the regional states. The fifth article of the issue, titled, “Shia in Iranian Political Culture: The Impact of Shia on Iranian Politics from the Revolution to the Present” is written by Kübra Yılmaz. The study investigates to which extent the Shiite understanding before and after the Iranian Revolution is determinant on Iran’s political culture and on the domestic and foreign policy approaches in Iran today. Also, two book reviews take place in this issue. Firstly, Muammer İskenderoğlu reviews the book titled “İslam Cumhuriyeti’nde 40 Yıl: İran’da Toplum, Siyaset ve Değişim” (40 Years in the Islamic Republic: Society, Politics and Change in Iran) edited by Özüm Sezin Uzun and Hakan Güneş; and secondly, Nursima Kabulantok reviews Mazlum Uyar’s work, “Başlangıcından Günümüze Şîî Politik Düşüncesi” (Shiite Political Thought from the Beginning to the Present).